

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

สถาบันศาสนาเป็นสถาบันหนึ่งในสังคมไทยที่มีความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะพระพุทธศาสนานั้น ได้รับการยกย่องและจัดว่าเป็นศาสนาประจำชาติ เพราะประชากรในประเทศไทยทั้งหมด 64,073,033 คน ประชากรที่นับถือพระพุทธศาสนามีถึง 60,513,167 คน (ฝ่ายข้อมูลสถิติและสารสนเทศกองแผนงาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. 2554 : 4) แนวทางการดำเนินชีวิตของประชากรที่นับถือพระพุทธศาสนานั้น ส่วนใหญ่ได้นำเอาหลักการสอนทางพระพุทธศาสนามาเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน เพื่อให้เข้ากับสังคมไทยและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในการครองเรือนและครองตน ซึ่งประชากรที่นับถือพระพุทธศาสนาเหล่านี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “พุทธศาสนิกชน” ในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับสังคมแบบประชาธิปไตย ซึ่งให้สิทธิเสรีภาพในการประพฤติปฏิบัติตนเพื่อเป็นการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น อันไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคมส่วนรวม องค์ประกอบสำคัญของพระพุทธศาสนาที่มีความสัมพันธ์กับสังคมไทยมาโดยตลอด คือ วัดและพระสงฆ์

ฝ่ายข้อมูลสถิติและสารสนเทศกองแผนงาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2554 : 2) กล่าวว่า มีวัดที่กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทยรวมทั้งหมด 34,964 วัด มีจำนวนพระสงฆ์และสามเณรทั้งหมด 251,997 รูป ทำให้วัดและพระสงฆ์ มีบทบาทและมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของคนไทยทุกภูมิภาค นอกจากนี้ยังกล่าวถึง ความเป็นอยู่อย่างสันติสุขและมีความมั่นคงของสังคมไทยอย่างแนบแน่น ทำให้วัดกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและเป็นศูนย์กลางซึ่งวัดเป็นตัวกลางเชื่อมประสานให้กับพุทธศาสนิกชนในทุกภูมิภาคให้ยึดเหนี่ยว มีความมั่นคงอยู่ใน 3 สถาบันหลัก คือ “ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์” จึงทำให้วัดและพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาเป็นหลักประกันความมั่นคงของประเทศชาติ ในฐานะเป็นที่ยึดเหนี่ยวให้ประชาชนมีความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ด้วยเหตุนี้วัดจึงเป็นศูนย์กลางของชุมชนและของสังคมไทยทุกระดับจนถึงปัจจุบัน

ถึงแม้ว่าสถาบันพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะวัดจะมีบทบาทต่อชีวิตของคนไทยเป็นอย่างมาก ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในสังคมไทยในหลายด้าน วัดที่เคยเป็นที่หล่อหลอมประเพณีและพฤติกรรมของคนในสังคม และหล่อเลี้ยงชีวิตคนไทยแทบทุกด้าน ที่ผ่านมาก็ต้องคลายความสำคัญลง เมื่อประเทศไทยมีการพัฒนาประเทศให้เทียบเท่าให้ทันกับอารยธรรมตะวันตกในช่วง 100 ปี ที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผองจิตต์ อธิคมนันท์ (2543 : 98)

กล่าวว่า ในช่วงห้าทศวรรษมานี้ (2504-2555) รัฐบาลได้เริ่มพัฒนาประเทศโดยใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและฉบับต่อ ๆ มาเพิ่มคำว่าสังคมเข้าไปเรียกว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผลของการพัฒนาตามแผนที่ผ่านมาพบว่า ทำให้ประเทศไทยมีรายได้สูงขึ้น แต่มีความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจและสภาพทางสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ปัญหาสังคมรุนแรงขึ้น เช่น ความรู้สึกถึงความไม่เป็นธรรมทางสังคม ปัญหาอาชญากรรมที่กระทบต่อชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาความรุนแรงทางเพศ ปัญหาการลักขโมยและทุจริตต่อราษฎร์บังหลวง ปัญหาบริโภคนิยมในรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้น ผลกระทบจากการพัฒนาประเทศดังกล่าว ได้พอกพูนสะสมจนระเบิดกลายเป็นวิกฤติความขัดแย้งเรื้อรังทางสังคมไทยในปัจจุบัน เช่น การโต้แย้งทะเลาะกันเป็นฝักเป็นฝ่าย การชุมนุมเพื่อคัดค้านระหว่างกลุ่มต่าง ๆ การรัฐประหาร การเผาบ้านเผาเมือง เป็นต้น

แนวทางการแก้ปัญหา ความขัดแย้งทางสังคมไทยในปัจจุบันตามมุมมองทางพระพุทธศาสนาตามหลักพุทธธรรมนั้น จำเป็นต้องอาศัยธรรมะ ในด้านศีล เนื่องจากศีลในแง่สภาวะธรรมนั้น หมายถึงความเป็นปกติ ศีล ยังเป็นพื้นฐานทำให้คนอยู่ร่วมกันได้ในสังคมอย่างเป็นปกติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื่องจากศีลห้าเป็นหลักปฏิบัติที่ทำให้คนในสังคมดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันโดยไม่เบียดเบียนเอาัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน โดยใช้ข้อปฏิบัติห้าประการที่สำคัญ ได้แก่ 1) การเว้นจากการฆ่าสัตว์ 2) การเว้นจากการลักทรัพย์ 3) การเว้นจากการประพฤตินอกใจ 4) การเว้นจากการกล่าวเท็จ 5) การเว้นจากการดื่มสุรา

การส่งเสริมศีลในระดับชุมชนนั้น วัดในเขตเทศบาลตำบลตะเคียนทองได้กำหนดกิจกรรมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยมิตินศาสนา โดยสอดแทรกในทุกกิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชน (อปต.) ประจำเทศบาลตำบลตะเคียนทอง ด้วยการนำศีลห้า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการให้เข้ากับวิถีชีวิตของชุมชน บนพื้นฐานของวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เกิดขึ้นโดยคนในท้องถิ่น การนำวิถีชีวิตที่เป็นอยู่ ในท้องถิ่นที่ดำรงอยู่แล้วมาขยาย เชิดชูให้คนในชุมชนกระทำความดีให้เป็นที่ประจักษ์ เพื่อพัฒนาคุณธรรม และเสริมสร้างความดี ให้เกิดขึ้นในชุมชน รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ให้อยู่ในกรอบของศีลห้าและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อความสุขที่ถาวรของคนในชุมชน ซึ่งจะทำให้ประเทศไทยมีสันติสุข และมั่นคงได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน

ดังนั้น ผู้วิจัยซึ่งมีความสนใจในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาและอยู่ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสถาบันทางพระพุทธศาสนาในชุมชน มีบทบาทหน้าที่ในการสืบทอดและเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา จึงสนใจต้องการศึกษาว่าการยึดหลักปฏิบัติตามศีลห้าว่ามีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่เป็นเชื้อสายชาวของอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น เพื่อผลวิจัยจะเป็นแนวทางหนึ่งที่น่าไปสู่การชักจูงให้มีความสนใจ

ในพระพุทธศาสนา และได้นำไปประพุดิปฏิบัติในศาสนธรรม คำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติได้อย่างเหมาะสมถูกต้องตามสภาพสังคม ว่ามีหลักธรรมใดบ้างที่จะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างคนในชุมชนให้เกิดความมั่นคงในชีวิตทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งทำให้เกิดความสุขแบบยั่งยืน เพื่อนำไปสู่การประพุดิปฏิบัติของประชาชนในชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ประโยชน์ของการวิจัย

ทำให้ทราบถึงระดับการปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในเขตชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ย่อมเป็นตัวชี้วัดให้เห็นถึงระดับปัญหาของชุมชน อันเป็นสัญญาณที่หน่วยงานรับผิดชอบ เช่น ทางอำเภอหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะใช้ผลวิจัยเป็นฐานในการกำหนดแนวทางการป้องกันและแก้ไขสิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมา ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้นำครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลตะเคียนทอง จังหวัดจันทบุรี จำนวน 9 หมู่บ้าน จำนวน 1,455 ครัวเรือน (สำนักงานทะเบียนประชากรอำเภอเขาคิชฌกูฏ. 2554 : 2)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้นำครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลตะเคียนทอง จังหวัดจันทบุรี โดยกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) จะสุ่มจากผู้นำครัวเรือนเป้าหมาย โดยใช้หลักการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 607-610) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 306 คน ส่วนเทคนิคการสุ่มตัวอย่าง (Sampling Technique) จะใช้การสุ่มแบบ 2 ขั้นตอน (Two-stage Sampling) คือ ในขั้นแรกจะสุ่มแบบสัดส่วน จำแนกตามหมู่บ้าน หลังจากนั้นจะสุ่มแบบระบบ (Systematic Sampling) โดยพิจารณาตัวอย่างจากช่วงเท่ากัน แต่ละหมู่บ้าน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล
  - 1.1 เพศ
  - 1.2 อายุ
  - 1.3 สถานภาพสมรส
  - 1.4 อาชีพ
  - 1.5 รายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือน
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี
  - 2.1 เว้นจากการฆ่าสัตว์
  - 2.2 เว้นจากการลักทรัพย์
  - 2.3 เว้นจากการประพฤติดินในกาม
  - 2.4 เว้นจากการกล่าวเท็จ
  - 2.5 เว้นจากการดื่มน้ำเมา

นิยามศัพท์เฉพาะ

การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้า หมายถึง การรักษากาย วาจา ใจ ให้เรียบร้อยตั้งแต่มุ่งหน้าและกลับหลังผู้คน คิดเป็นพื้นฐานของการประพฤติปฏิบัติของคนประกอบด้วย 5 ข้อ ได้แก่

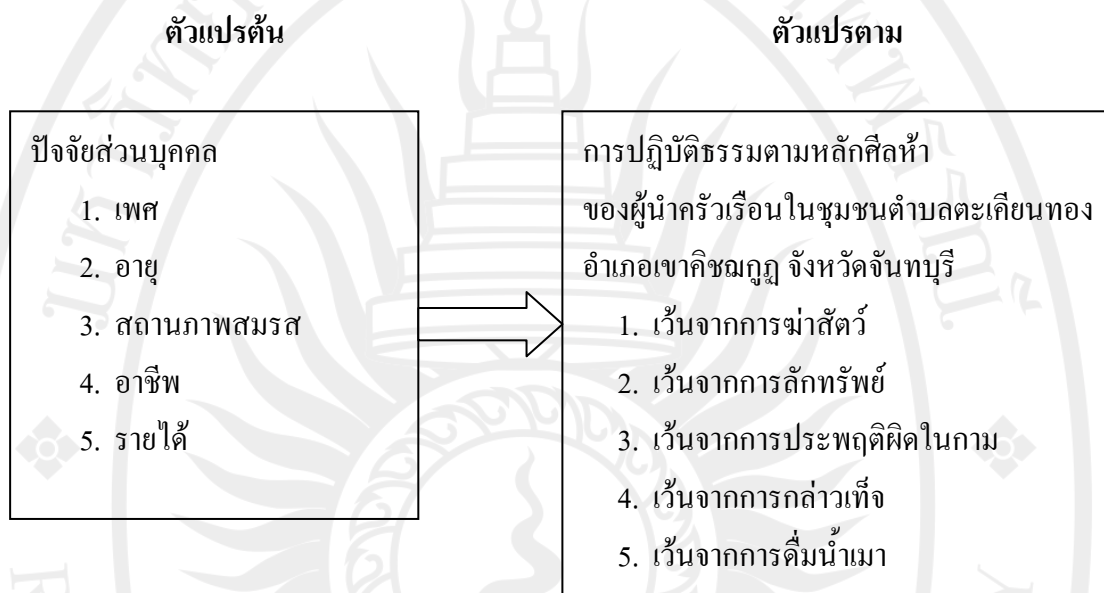
1. ปาณาติปาตา เวรมณี หมายถึง เว้นจากการฆ่าสัตว์
2. อทินนาทานา เวรมณี หมายถึง เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้
3. กามสุมิจจาจารา เวรมณี หมายถึง เว้นจากการประพฤติดินในกามทั้งหลาย คำว่า กามในที่นี้ ได้แก่ กิริยาที่รักใคร่กันในทางประเวณี
4. มุสาวาทา เวรมณี หมายถึง เว้นจากการมุสาวาท กล่าวเท็จ มีพูดต่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพื่อเจ้อ เช่น เรื่องที่จะกล่าวนั้นไม่เป็นจริง
5. สุราเมรัยมัชฌมาทัญฐานา เวรมณี หมายถึง เว้นจากการดื่มน้ำเมา คือ สุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

คนในชุมชน หมายถึง บุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี จำนวน 9 หมู่บ้าน 1,455 หลังคาเรือน

ผู้นำครัวเรือน หมายถึง ผู้หารายได้เพื่อการดำรงชีพและปกป้องคุ้มครองครอบครัว

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาการปฏิบัติตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยมีกรอบแนวคิดดังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้นำครัวเรือนที่มีเพศต่างกัน มีการปฏิบัติตามหลักศีลห้า แตกต่างกัน
2. ผู้นำครัวเรือนที่มีอายุต่างกัน มีการปฏิบัติตามหลักศีลห้า แตกต่างกัน
3. ผู้นำครัวเรือนที่มีสถานภาพการสมรสต่างกัน มีการปฏิบัติตามหลักศีลห้า แตกต่างกัน
4. ผู้นำครัวเรือนที่มีอาชีพต่างกัน มีการปฏิบัติตามหลักศีลห้า แตกต่างกัน
5. ผู้นำครัวเรือนที่มีรายได้ต่างกัน มีการปฏิบัติตามหลักศีลห้า แตกต่างกัน